

Nr 44. .

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1937 kl. 8 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän, dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 24 februari 1937 till riksdagen avlämnad proposition, nr 128, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll anhållit om riksdagens yttrande över följande förslag till

kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Statens tjänstemän äga rätt att beträffande de i 4 § nämnda frågor förhandla med vederbörande myndighet, dock utan att inskränkning därigenom göres i myndigheten tillkommande beslutanderätt.

Med statens tjänstemän avses i denna kungörelse sådana arbetstagare i statens tjänst, som äro underkastade ämbetsmannaansvar.

Med myndighet jämställes styrelse för sådan statlig institution, som icke kan betecknas såsom myndighet.

2 §.

Förhandling äger rum mellan myndighet samt förening av tjänstemän eller förening av flera sådana föreningar. Förhandlingsrätt tillkommer dock blott förening, vilken Konungen tillerkänt sådan rätt i förhållande till myndigheten.

Myndighet må uppdraga åt underlydande organ att å myndighetens vägnar förhandla beträffande visst ärende eller vissa slag av ärenden. Meddelande om sådant uppdrag skall av myndigheten översändas till vederbörande föreningar, vilka tillerkänts förhandlingsrätt i förhållande till myndigheten.

Förening äger utöva förhandlingsrätt jämväl genom avdelning av föreningen eller genom ansluten förening, som icke själv erhållit förhandlingsrätt, dock endast då fråga är om förhandling med myndighets underlydande organ.

Beträffande förhandling mellan ombud, som av Konungen utses, samt förening stadgas i 11 §.

3 §.

Ansökan om förhandlingsrätt i förhållande till viss myndighet skall ställas till Konungen samt ingivas eller i betalt brev insändas till myndigheten.

Vid dylik ansökan skall fogas:

- 1) föreningens stadgar;
- 2) uppgift å de personer, som äro ledamöter i styrelsen för föreningen eller som eljest äga företräda föreningen, ävensom å deras adresser; samt
- 3) uppgift å ungefärliga antalet av de medlemmar i föreningen eller till föreningen ansluten förening, vilka äro anställda hos myndigheten.

Till myndighet inkomna ansökningshandlingar skola av myndigheten med eget yttrande översändas till kommunikationsdepartementet.

Sker beträffande förening, som erhållit förhandlingsrätt, ändring i verksamhetsområdet eller i förhållande, som i andra stycket under 2) sägs, eller undergår medlemsantalet större förändringar, skall anmälan därom göras hos vederbörande myndighet.

4 §.

Förhandling må äga rum beträffande tjänstemännens allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom beträffande tillämpningen av sådana villkor.

5 §.

Innan myndighet avgiver förslag till eller fastställer nya eller ändrade anställnings-, arbets- eller avlöningsvillkor, skall myndigheten, såvida frågan är av principiell eller eljest allmän betydelse och uteslutande berör dess tjänstemän, på lämpligt sätt bereda de i förhållande till myndigheten förhandlingsberättigade föreningar, som frågan må anses röra, tillfälle att taga kännedom om föreliggande utkast till sådana villkor.

Påkallar förening i anledning härav förhandling, skall meddelande härom lämnas inom skälig tid och senast inom en vecka efter delfåendet.

6 §.

Förhandling äger rum i skriftlig eller muntlig form. Påkallas från endera sidan muntlig förhandling, skall sådan äga rum, även om skriftlig förhandling pågår eller föregått.

7 §.

Vid skriftlig förhandling skall från endera sidan avlåten skrivelse utan oskäligt dröjsmål skriftligen besvaras. I svarsskrivelsen böra, så framt icke muntlig förhandling däri påkallas, skälen för intagen ståndpunkt angivas.

Myndighet må förklara skriftlig förhandling avslutad, då myndigheten så prövar skäligt.

8 §.

Tid och plats för muntlig förhandling bestämmas av myndigheten. Därvid skall iakttagas, att frågans behandling icke oskäligt fördröjes.

Myndigheten utser ordförande att leda förhandlingen samt förordnar sekreterare att föra protokoll. Ordföranden må förklara muntlig förhandling avslutad, då han så prövar skäligt.

I protokollet skola framlagda förslag och avgivna förklaringar återgivas, varvid skälen för de å ömse sidor intagna ståndpunkterna skola i korthet angivas. Protokollet skall justeras av ordföranden samt en representant för myndigheten och en representant för varje i förhandlingen deltagande förening.

Protokollet utgives avgiftsfritt samt tillställes myndigheten och föreningen.

9 §.

Fråga, varom förhandling förts, må av myndighet icke upptagas till slutlig behandling, innan en vecka förflutit från det skriftlig förhandling förklarats avslutad eller innan protokoll över muntlig förhandling kommit myndigheten tillhanda.

Utän hinder av vad sålunda stadgats, må myndighet, därest så anses av förhållandena påkallat, föreskriva, att nya eller ändrade bestämmelser skola tillämpas tills vidare, intill dess slutligt beslut i frågan blivit meddelat.

10 §.

Då ärende, som varit föremål för förhandling enligt denna kungörelse, överlämnas till annan myndighet eller till Konungen, skall i ärendet fördrift skriftväxling jämte protokoll från muntlig förhandling biläggas.

11 §.

På därom av myndighet eller förening gjord framställning må, därest Konungen så prövar skäligt, förhandling äga rum mellan ombud, som av Konungen utses, och förening.

12 §.

Genom denna kungörelse göres icke ändring i vad eljest kan gälla beträffande rätt för statens tjänstemän att tillvarataga sina intressen i fråga om anställnings-, arbets- eller avlöningsvillkor.

13 §.

Myndighet och förening bestrida envar sina kostnader för förhandling. Tjänsteman må icke förvägras ledighet för deltagande i muntlig förhandling.

14 §.

För militär personal och likställda gälla de inskränkningar i fråga om förhandlingsrätten, som särskilt stadgats.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1938, dock att bestämmelserna i 2 och 3 §§ jämväl dessförinnan skola lända till efterrättelse, i den mån så erfordras för kungörelsens tillämpning från och med nämnda dag.

I sammanhang med berörda proposition har utskottet till behandling förehått en i anledning av densamma väckt motion, nämligen nr 436 i andra kammaren av herr *Persson* i Falla *m. fl.*, vari hemställes, att riksdagen i sitt yttrande över propositionen måtte uttala, att förhandlingsrätten bör i vad den bestämmes i den föreslagna 4 § få den avgränsning, som angives i § 3 i sakkunnigas förslag till kungörelse, d. v. s. att förhandling ej må avse fråga om viss enskild tjänsteman, för så vitt icke spörsmålet gäller tillämpning av mera allmänt principiell innebörd.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda lagförslaget, ävensom i fråga om de skäl, motionärerna andragit till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Inledning.

Några i författning utfärdade bestämmelser om förhandlingsrätt för statstjänstemän finnas ej.

Frågan har vid flera tillfällen behandlats i riksdagen med anledning av interpellationer eller motioner med hemställan om utredning. En redogörelse för vad sålunda förekommit lämnas å sid. 5—12 i propositionen.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om socialstyrelsens den 16 december 1920 dagtecknade betänkande med förslag till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän. Socialstyrelsens förslag föranledde ej någon lagstiftningsåtgärd.

Den 10 maj 1935 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla högst fem personer för att inom departementet biträda med verkställande av en utredning rörande frågan, huruvida och i vad mån en förhandlingsordning för statstjänstemän borde komma till stånd, ävensom att uppgöra förslag till de bestämmelser i ämnet, vartill berörda utredning kunde komma att föranleda.

De sakkunniga hava avgivit ett den 9 oktober 1936 dagtecknat betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statstjänstemän (stat. off. utredn. 1936:41). Någon reservation har icke fogats till betänkandet.

Redogörelse för det huvudsakliga innehållet av de sakkunnigas förslag lämnas å sid. 13—16 i propositionen.

Utskottet övergår härefter till att behandla huvuddragen av det i propositionen föreslagna förhandlingsinstitutet.

Förhandlingsordningens omfattning beträffande olika grupper av tjänstemän.

Enligt 1 § i lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt äger denna lag tillämpning å förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare med undantag för sådana arbetstagare i statens eller kommunernas tjänst, som äro underkastade tjänstemannaansvar.

I proposition, nr 240, till 1936 års riksdag med förslag till nyssnämnda lag uttalade föredragande departementschefen (sid. 71), att under arbetstagare i statens tjänst torde innefattas jämväl arbetstagare anställda av riksdagen eller av myndighet lydande under riksdagen. Frågan om förhandlingsrätt för de kommunalanställda, som icke hade strejkrätt, borde enligt departementschefens mening upptagas i samband med spörsmålet om förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Då det till *de sakkunniga* lämnade utredningsuppdraget avsett frågan om införandet av en lagfästad förhandlingsordning för statens tjänstemän, hava de sakkunniga icke närmare ingått på frågan om en förhandlingsordning för de kommunala tjänstemännen. De sakkunniga uttala, att en tjänsteman, som visserligen utför arbete av natur att vanligen omhänderhavas av stats-tjänstemän men som dock är anställd i kommuns tjänst, vid bedömandet av frågan om förhandlingsrätt helt måste betraktas som en kommunal tjänsteman.

I fråga om de hos riksdagen eller riksdagens verk anställda befattningshavarna pläga dessa, anförda de sakkunniga, rent språkligt ej betecknas såsom statens tjänstemän. Då den föreslagna författningen vore avsedd att utfärdas i administrativ ordning av Kungl. Maj:t, torde det ej heller vara möjligt, att författningen gjordes tillämplig å riksdagens befattningshavare. Det torde emellertid kunna förutsättas, att riksdagen till prövning upptog frågan om utfärdande av motsvarande bestämmelser för sina befattningshavare. De skäl, som kunde anföras för införande av en förhandlingsrätt för tjänstemännen inom den civila statsförvaltningen, kunde nämligen med samma styrka göras gällande beträffande riksdagens tjänstemän. Några speciella betänkligheter mot införande av en förhandlingsrätt för riksdagens tjänstemän torde icke heller kunna anföras.

De sakkunnigas förslag innebär, att vid prövningen av frågan om förhandlingsordningens omfattning någon skillnad principiellt sett ej göres mellan personal i högre eller lägre grad liksom ej heller mellan personalen vid de affärsdrivande verken och förvaltningen i övrigt.

Beträffande avgränsningen ur förhandlingsordningens synpunkt mellan tjänstemän och arbetare erinra de sakkunniga om att lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt gjorts tillämplig jämväl å statens arbetare. Detta hade i lagen skett på sådant sätt, att densamma förklarats äga tillämpning å förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, med undantag likväl för sådana arbetstagare i statens eller kommunernas

tjänst, som vore underkastade ämbetsmannans ansvar. De sakkunniga hade vid sådant förhållande utgått från att statens arbetare icke skulle inbegripas under den nu föreslagna lagstiftningen samt att avgränsningen mellan tjänstemän och arbetare skulle ske på det sätt, som angivits i lagen om förenings- och förhandlingsrätt. De sakkunniga hade icke ansett det vara erforderligt att i den föreslagna författningen särskilt angiva, att avgränsningen mellan tjänstemän och arbetare skulle ske efter de nyss angivna grunderna. De föreslå i stället allenast en allmän föreskrift om att förhandlingsrätt skall tillkomma statens tjänstemän. Någon särskild definition av begreppet tjänsteman har alltså icke intagits i författningsförslaget.

Redogörelse för *yttrandena* i denna del lämnas å sid. 46—48 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Forslund, anför bland annat:

I likhet med de sakkunniga och praktiskt taget samtliga de hörda myndigheterna och tjänstemannaorganisationerna anser jag, att förhandlingsordningen bör omfatta statens samtliga tjänstemän och alltså oberoende av grad eller om de äro anställda vid de affärsdrivande verken eller vid förvaltningen i övrigt. — — — — —

Vad beträffar frågan om en närmare avgränsning av de befattningshavare, som skola betecknas såsom tjänstemän, är det till en början klart, att en positiv definition icke är möjlig att ernå annat än i samband med genomförandet av en allmän tjänstemannalagstiftning. En sådan lagstiftning förutsätter långvariga förarbeten. — — — Det är vidare att märka, att statsmakterna för förhandlingsrättens vidkommande redan genom antagandet av lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt accepterat en gränsdragning mellan arbetare och tjänstemän i enlighet med strafflagens bestämmelser om vem som är underkastad ämbetsmannans ansvar. Samma gränsdragning bör därför självfallet komma till användning även vid förevarande lagstiftning. — — — Däremot anser jag, att i 1 § bör utsägas vad de sakkunniga enligt motiveringen utgått från eller att med statens tjänstemän i denna kungörelse avses sådana befattningshavare, som äro underkastade ämbetsmannans ansvar.

Då författningen av skäl, vilka jag i annat sammanhang skall angiva, torde böra utfärdas i administrativ ordning, lär det ankomma på riksdagen att taga ställning till frågan, om förhandlingsrätt skall tillerkännas riksdagens egna befattningshavare, och, därest så anses böra vara fallet, utfärda därför erforderliga föreskrifter.

Med vilken myndighet skola förhandlingar föras?

Enligt bestämmelserna i 1 § i den av *de sakkunniga* föreslagna kungörelsen skola statens tjänstemän äga rätt att beträffande de i 3 § nämnda frågor förhandla med vederbörande myndighet (styrelse). I 2 § stadgas vidare, att förhandling äger rum mellan myndighet eller dess underlydande organ, å ena, samt förening av tjänstemän eller avdelning av sådan förening, å andra sidan.

De sakkunniga hava ej närmare ingått på frågan, med vilken myndighet förhandlingar beträffande viss fråga rätteligen skola föras eller, med andra ord, vad som skall anses vara »vederbörande» myndighet.

För yttrandena i detta ämne redogöres å sid. 50—54 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför, bland annat:

Uppenbarligen kan det icke vara lämpligt att ålägga en myndighet, som handlägger ett ärende av beskaffenhet att beröra tjänstemän även vid andra verk, att förhandla med alla de tjänstemannaföreningar, som kunna hava intresse av ärendets avgörande. — — — Hela uppbyggnaden av författningsförslaget visar tydligt, att de sakkunniga utgått från den förutsättningen, att förhandlingar endast skulle föras mellan en myndighet och dess egna tjänstemän. Detta är också enligt min uppfattning den enda möjliga anordningen. Denna grundsats bör emellertid komma till tydligt uttryck i författningen. Enligt det inom departementet utarbetade förslaget tillkommer sålunda förhandlingsrätt i förhållande till viss myndighet endast den tjänstemannaförening, vilken efter ansökan tillerkänts sådan rätt av Konungen. En förutsättning för erhållande av förhandlingsrätt blir, att föreningen eller till densamma ansluten förening har medlemmar, vilka äro anställda hos myndigheten. Som jag senare kommer att närmare utveckla, bör förhandlingskyldighet för myndighet ej föreligga i de fall, då myndigheten utarbetat förslag till bestämmelser i ärenden, som beröra tjänstemän vid flera verk. Där est förhandlingar i dylikt ärende skola komma till stånd, böra de nämligen äga rum centralt med ombud, som av Konungen utses. Ej heller bör förhandlingsskyldighet föreligga för myndighet, som har att slutligt avgöra ärende berörande tjänstemän vid annan myndighet. — — — — —

Enligt min uppfattning torde det till underlättande av myndigheternas arbete i åtskilliga fall säkerligen komma att visa sig vara lämpligast, att förhandlingar ej föras centralt av myndigheten själv utan i stället av något underlydande organ. Detta måste åtminstone vara fallet beträffande obetydligare frågor och ärenden av lokal natur. Jag är alltså härutinnan av samma mening som de sakkunniga. — — — Däremot anser jag, att i yttrandena anförts bärande skäl mot förslaget, att utskiftandet av behörigheten mellan myndighet och dess underlydande organ skulle ske centralt genom av Konungen utfärdade bestämmelser. Någon för tjänstemännen olämplig påföljd kan icke heller uppkomma, därest varje myndighet berättigas att själv avgöra, om och i så fall vilka underlydande organ som skola äga förhandla och om vilka frågor detta skall kunna ske. Önskar myndighet icke delegera någon förhandlingsrätt till underlydande organ, måste myndigheten nämligen själv föra förhandlingar i de fall, då detta påkallas av tjänstemännen.

Jag förordar därför, att i författningen införas bestämmelser angående rätt för myndighet att åt underlydande organ uppdraga att beträffande viss fråga eller viss grupp av ärenden föra förhandlingar. Dessa böra i så fall föras å myndighetens vägnar.

Vilka organisationer böra äga förhandlingsrätt?

Enligt *de sakkunnigas förslag* skall rätten till forbundna förhandlingar i enlighet med författningen endast gälla för de av tjänstemännen bildade

föreningarna. Icke organiserade grupper av tjänstemän skola sålunda även efter genomförandet av förhandlingsordningen vara hänvisade till att föra formlösa förhandlingar med myndigheterna i den hittills tillämpade ordningen.

De sakkunniga förorda, att för rätt för en tjänstemannaorganisation att påkalla förhandlingar med myndighet icke skall uppställas något krav på vare sig erkännande, registrering, viss representativitet eller visst antal tjänstemän i organisationen.

Beträffande frågan om vilka organisationer, som en myndighet skall be-
reda tillfälle till yttrande, innan myndigheten avger förslag till eller fast-
ställer nya eller ändrade anställnings-, arbets- eller avlöningsvillkor, förorda
de sakkunniga en föreskrift om att anmälan till myndigheten skall göras av
de föreningar, som vilja bli beredda tillfälle att taga kännedom om förelig-
gande utkast till nya eller ändrade tjänstevillkor. Härmed avses dock icke
något slag av registrering av föreningen. Avsikten är endast, att föreningen
skall så att säga presentera sig för myndigheten.

Enligt förslaget äger en tjänstemannaförening utöva förhandlingsrätt icke
blott genom sin centrala styrelse utan även genom sina avdelningar. Lika-
ledes är en topporganisation förhandlingsberättigad även genom de anslut-
na primärföreningarna.

För *yttrandena* redogöres å sid. 60—63 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat:

Starka skäl måste onekligen anses tala för den av de sakkunniga intagna
ståndpunkten, att förhandlingsrätt bör medgivas varje av tjänstemännen bild-
dad förening. — — — Av redogörelsen för yttrandena framgår emellertid,
att allvarliga betänkligheter mot förslaget uttalats av ett flertal av de myn-
digheter, som skulle hava att tillämpa de givna bestämmelserna. Även från
tjänstemannhåll hava farhågor anförts om att förhandlingsrätt med den vid-
sträckt omfattning, som de sakkunniga förorda, skulle komma att bli så
betungande för myndigheterna, att förhandlingsordningens idé skulle kom-
ma i vanrykte och att man därigenom skulle kunna riskera hela reformen.
Vid sådana förhållanden har jag icke ansett mig böra motsätta mig, att en
begränsning av förhandlingsrätten vidtages i sådant hänseende, att endast
de större och mera representativa föreningarna erhålla rätt att förhandla
med myndigheterna i den ordning, författningen föreskriver. Såsom de sak-
kunniga framhållit, ernås även därigenom beaktansvärda fördelar i form av
ordnade förhållanden i fråga om tjänstemännens organiserande. — — —

Om det sålunda torde vara ofrånkomligt att begränsa förhandlingsrätten
till att gälla endast för vissa tjänstemannaorganisationer, återstår det att av-
göra, vilken väg som därvid lämpligen bör väljas. Jag önskar då till en början
framhålla, att jag i likhet med de sakkunniga icke anser det vara lämpligt
att i detta sammanhang föreskriva registrering i särskild ordning av tjänste-
mannaorganisationer. Med hänsyn till att någon allmän lagstiftning angäen-
de föreningar med fackligt syfte icke finnes genomförd i vårt land, kan det
nämligen icke anses vara lämpligt att nu på ett specialområde föreskriva vissa
föreningsrättsliga bestämmelser. Icke heller kan jag förorda en föreskrift
om att förhandlingsrätt blott skall tillerkännas sådana föreningar, som upp-

fylla vissa krav på ett fixerat medlemsantal eller på en angiven representativitet. Förhållandena äro säkerligen så olika inom skilda förvaltningsområden, att man, var gränsen än droges, skulle riskera att icke nå det resultat, som vore önskvärt. — — — En framkomlig väg till begränsning av förhandlingsrätten synes mig däremot vara att föreskriva, att rätt till förhandlingar enligt författningen skall tillkomma endast i särskild ordning erkända organisationer.

Man kan härvid välja mellan två olika system. Enligt det ena tillerkännes de olika myndigheterna rätt att envar för sitt förvaltningsområde bedöma, vilka organisationer som skola äga förhandla med myndigheten. Den andra vägen är, att erkännande centralt lämnas av Kungl. Maj:t.

Beträffande det förstnämnda av de båda systemen, eller alltså att erkännande lämnas av de särskilda myndigheterna, kan det rent principiellt framhållas, att det icke är överensstämmande med en förhandlingsordnings anda att åt den ena parten överlåta en rätt att själv avgöra, med vilka motparter som förhandlingar skola föras. — — — — —

Systemet med erkännande centralt av Kungl. Maj:t måste väl sägas innebära en i viss mån besvärlig omgång. Det är nämligen här fråga om ett mycket stort antal myndigheter och styrelser av olika slag, i förhållande till vilka förhandlingsrätten skall utskiftas för ett betydande antal tjänstemannaorganisationer. Å andra sidan vinnes med detta system likformighet vid bedömandet. Man undgår alltså den olägenheten, att ett verk kan godkänna och ett annat verk avslå en framställning om erkännande under likartade förhållanden.

Jag har i förevarande spörsmål överlagt med cheferna för kommunikationsverken, under vilka de största personalstaterna sortera. Dessa verksamchefer hava därvid bestämt förklarat, att de ansåge det vara olämpligt, om det skulle uppdragas åt de särskilda myndigheterna att avgöra frågan om förhandlingsrätt för tjänstemannaorganisationerna. De hava i stället tillstyrkt, att avgörandet skulle ske centralt genom beslut av Kungl. Maj:t. Representanter för de största personalorganisationerna hava jämväl för mig uttalat, att de helst såge, att beslutanderätten i frågan förbehölles Kungl. Maj:t.

Under sådana förhållanden och med beaktande särskilt av de principiella betänkligheterna mot systemet med erkännande av de särskilda myndigheterna förordar jag, att den önskade begränsningen av förhandlingsrätten genomföres på sådant sätt, att i författningen intages en bestämmelse om att förhandlingsrätt i förhållande till viss myndighet endast skall tillkomma tjänstemannaförening, som av Kungl. Maj:t tillerkänts sådan rätt. För att på smidigaste sätt säkerställa enhetligheten i bedömandet torde fråga om förhandlingsrätt böra avgöras på föredragning av chefen för kommunikationsdepartementet, även om ansökan avser förhandlingsrätt i förhållande till myndighet, som sorterar under annat departement, i sistnämnda fall dock efter gemensam beredning med vederbörande departementschef. — —

Till underlåtande av arbetet såväl för myndigheter som för tjänstemännen torde vidare en förening, som fått sig tillerkänd förhandlingsrätt, böra få utöva denna jämväl genom en avdelning eller en särskild till föreningen ansluten förening. Detta överensstämmer helt med tankegången om att tjänstemännen själva böra få utan inblandning från myndighets eller annat statligt organs sida sörja för sin representation vid förhandlingar. Det är emellertid givet, att en avdelning av en förening endast bör få framträda vid förhandlingar gentemot myndighets underlydande organ, och alltså ej gentemot myndigheten själv. Vid sistnämnda förhandlingar bör föreningens huvud-

styrelse alltid företräda. Då fråga är om en topporganisation, som bildats genom sammanslagning av ett flertal föreningar, böra motsvarande regler gälla beträffande de anslutna föreningarna. Det kan emellertid i ett dylikt fall väl tänkas, att förhandlingsrätt tillerkänts ej blott topporganisationen utan även en ansluten förening. — — — — —

Vid bifall till förslaget om att förhandlingsrätt endast skall tillkomma erkända organisationer bör i författningen föreskrivas, att skyldighet för myndighet att bereda tjänstemannaförening tillfälle att taga kännedom om föreliggande utkast till nya eller ändrade tjänstevillkor endast skall föreligga gentemot de i förhållande till myndigheten förhandlingsberättigade föreningar, som frågan kan anses röra.

Frågor om vilka förhandlingar skola kunna föras.

Enligt 4 § i *lagen om förenings- och förhandlingsrätt* förstås med förhandlingsrätt rätt att påkalla förhandling rörande reglering av anställningsvillkoren ävensom rörande förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetstagare. Från förhandlingsrätten enligt denna lag ha sålunda icke undantagits frågor, som uteslutande beröra viss arbetstagare.

Förhandlingar skola enligt *de sakkunnigas förslag* kunna föras om tjänstemännens allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvilkor. Under detta uttryck hänföra de sakkunniga sådana frågor, som röra rekrytering och utbildning av personal, allmänna befordringsprinciper, indragning eller ökning av tjänster, tjänstemännens avlöning och tjänstevillkor samt arbetstiden och andra tjänstgöringsförhållanden samt för dem grundläggande bestämmelser. Vid de affärsdrivande verken skulle förhandlingsrätten ytterligare omfatta frågor om klassifikation av trafikanstalter och dylikt.

Någon skillnad skall enligt förslaget icke göras mellan frågor, i vilka beslutanderätten tillkommer de särskilda myndigheterna, och sådana frågor, som avgöras av Kungl. Maj:t och riksdagen eller Kungl. Maj:t ensam. Förhandlingar mellan en myndighet och en tjänstemannaförening om frågor, i vilka beslutanderätten tillkomme Kungl. Maj:t och riksdagen, kunde nämligen endast bliva av förberedande och utredande art och vara till ledning för myndigheten vid avgivande av förslag eller yttrande i ämnet.

En viss begränsning av förhandlingsrätten föreslås däremot beträffande de frågor, i vilka det skulle åligger myndighet att bereda tjänstemännen tillfälle att yttra sig, innan myndigheten avger förslag till eller fastställer nya eller ändrade anställnings-, arbets- eller avlöningsvillkor. De sakkunniga förorda nämligen, att ifrågavarande skyldighet för myndigheterna skall föreligga endast då ett ärende är av principiell eller eljest större betydelse för tjänstemännen.

Förhandlingsrätten skall enligt *de sakkunnigas förslag* även omfatta frågor om tillämpningen av allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor, dock endast i de fall då tvistefrågan rullat upp den allmänna principen för tolkningen av viss bestämmelse.

Däremot anse de sakkunniga det ej vara lämpligt att medgiva förhandlingar enligt den föreslagna författningen angående frågor, som uteslutande beröra viss enskild tjänsteman, exempelvis beträffande enskild tjänstemans förflyttning, befordran, avsked för sjukdom, bestraffning m. m. De sakkunniga betona emellertid, att en mellan myndighet och enskild tjänsteman uppkommen tvistefråga angående den rätta tolkningen av viss bestämmelse borde kunna göras till föremål för förhandlingar enligt den föreslagna författningen, så snart avgörandet av frågan hade betydelse jämväl för ett flertal andra tjänstemän eller, med andra ord, då tvistefrågan rullade upp en allmän princip.

För yttrandena redogöres å sid. 71—83 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat:

Den av de sakkunniga använda formuleringen vid bestämmandet av de allmänna frågor, om vilka förhandlingar skola få föras, måste enligt min uppfattning anses vara lämplig, då den väl täcker de frågor, beträffande vilka det för tjänstemännen kan vara av behovet påkallat att få förhandla. Mot den i betänkandet lämnade exemplifieringen av dessa frågor har jag icke heller något att erinra. Ur det allmännas synpunkter torde det ej heller kunna invändas, att förhandlingar om sådana frågor ej skulle kunna föras mellan myndigheter och tjänstemän. Med hänsyn till den av mig föreslagna begränsningen av förhandlingsrätten till av Kungl. Maj:t erkända organisationer torde även en i övrigt vidsträckt förhandlingsrätt icke kunna sägas bli för betungande för myndigheterna i deras arbete. — — — — —

I likhet med de sakkunniga kan jag ej finna, att några principiella skäl tala för att man skulle inskränka tjänstemännens förhandlingsrätt gentemot myndigheterna till att blott avse sådana frågor, vari beslutanderätten tillkommer myndigheterna. Förhandlingar mellan myndighet och tjänstemän om frågor, i vilka beslutanderätten tillkommer Kungl. Maj:t och riksdagen, kunna emellertid, såsom även de sakkunniga framhållit, endast bli av förberedande och utredande karaktär. Det torde dock säkerligen komma att visa sig, att de större frågor, som beröra tjänstemän vid flera myndigheter, redan från början komma att upptagas till förhandlingar mellan tjänstemännen och ombud, som av Konungen utses. Någon bestämd föreskrift härom synes dock icke vara lämpligt att införa i författningen.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande föreslagit, att *förhandlingsrättens räckvidd* skulle preciseras i olika avscenden. Styrelsen framhåller till en början, att förhandlingsplikt om de i betänkandet nämnda allmänna tjänstevillkoren skulle föreligga för myndighet gentemot organisation, som bildats av dess egna tjänstemän. Häremot har jag självfallet icke något att erinra. Styrelsen anser emellertid vidare, att förhandlingsplikt jämväl skulle föreligga för myndighet, som hade att slutligt avgöra ärenden, berörande tjänstemän, anställda hos annan myndighet. Undantag borde härvid göras för fråga, som berörde tillämpning av gällande bestämmelser. Till styrelsens förslag härom kan jag icke ansluta mig. Jag kan nämligen icke anse det vara rimligt, att exempelvis byggnadsstyrelsen skulle behöva ingå i förhandlingar med tjänstemän vid andra verk angående det lämpligaste anordnandet av tjänstelokaler. Om sådana frågor böra tjänstemännen i stället vid fall av behov förhandla med den egna myndigheten, varefter verksledningen får hos byggnadsstyrelsen göra den framställning i ärendet, som kan anses erforder-

derlig. Jag anser alltså, att förhandlingsskyldighet ej bör föreligga för en myndighet, som har att slutligt avgöra fråga rörande tjänstemän vid annan myndighet. Socialstyrelsen har slutligen föreslagit, att myndighet, som hade att avgiva förslag i frågor, som berörde tjänstemän hos flera myndigheter, borde äga att fritt pröva, huruvida myndigheten ville ingå i förhandlingar eller ej eller ville till Kungl. Maj:t hänskjuta frågan om förhandling enligt 11 §. Enligt min uppfattning bör emellertid någon förhandlingsrätt för tjänstemännen gentemot myndigheten ej alls föreligga beträffande sådana frågor. Att förhandlingsrätt principiellt endast bör förefinnas gentemot den egna myndigheten har jag tidigare framhållit. Men någon anledning att i ett sådant fall som det nu berörda ställa myndighetens egna tjänstemän i någon förtursrätt synes mig icke föreligga. Därest tjänstemannaorganisation önskar förhandla beträffande en fråga, som berör tjänstemännen vid flera verk och varom viss myndighet har att avgiva förslag, böra förhandlingar upptagas centralt med av Konungen utsedda ombud. Vad jag nu senast anfört strider ingalunda mot vad jag tidigare yttrat om att tjänstemännen skulle äga rätt att förhandla med den egna myndigheten om frågor, beträffande vilka beslutanderätten tillkommer Kungl. Maj:t. Förhandlingsrätt föreligger alltså i sådana frågor, om tjänstemännen önska överlägga om möjlighet att få en ändring till stånd, men däremot ej om myndighet erhållit uppdrag att utarbeta visst förslag, berörande tjänstemän vid flera verk.

Förhandlingsrättens precisering på sätt jag nu anfört har kommit till uttryck i det inom departementet utarbetade författningsförslaget genom bestämmelser, dels om att myndighet endast är pliktig att upptaga förhandlingar med organisationer, som av Konungen tillerkänts förhandlingsrätt i förhållande till myndigheten, och dels om att skyldighet för myndighet enligt 5 § att bereda tjänstemännen tillfälle att taga del av föreliggande utkast till ändrade tjänstevillkor endast förefinnes, om frågan är av betydelse utslutande för dess tjänstemän. — — — — —

I fråga om den i 4 § i sakkunnigförslaget upptagna *skyldigheten för myndighet att bereda tjänstemännen tillfälle att taga del av föreliggande utkast till nya eller ändrade tjänstevillkor* har jag i princip icke någon erinran att göra. Enligt departementsförslaget föreligger skyldigheten emellertid endast gentemot tjänstemannaföreningar, som av Konungen tillerkänts förhandlingsrätt i förhållande till myndigheten. — — — — —

Till de sakkunnigas förslag, att förhandlingar enligt författningen icke skulle få föras om *frågor, som utslutande beröra enskild tjänsteman*, kan jag ej ansluta mig. Förhandlingar i sådana frågor förekomma redan nu i stor utsträckning vid de affärsdrivande verken. De sakkunniga hava ej heller haft något att erinra mot att förhandlingar i icke formbunden ordning fortfarande skulle kunna föras i frågor, berörande enskild tjänsteman. Någon anledning att under sådana omständigheter utsluta dessa frågor från förhandlingar enligt författningen kan jag icke finna. Om förhandlingsrätt införes jämväl beträffande enskild tjänstemans frågor, försvinna helt de säkerligen mycket stora svårigheter, som vid ett bifall till de sakkunnigas förslag på denna punkt skulle uppkomma vid avgörandet i de särskilda fallen, om frågan har betydelse jämväl för andra tjänstemän eller alltså om tvistefrågan kan sägas rulla upp en allmän princip. Såsom järnvägsstyrelsen anfört, torde detta kunna sägas ske i de flesta fall. Den praktiska skillnaden mellan sakkunnigförslaget och vad jag förordar i detta avseende är därför måhända icke så stor.

Av de stora tjänstemannaorganisationernas yttranden framgår också klart, att organisationerna själva sätta stort värde på rätten att få företräda sina enskilda medlemmars intressen. Detta måste också sägas ligga i själva orga-

niserandets idé. I denna tid, då organisationsväsendet är så utvecklat, kan man helt enkelt icke motsätta sig, att en organisation skulle få förhandla om sina egna medlemmars förhållanden. Statsmakterna hava för övrigt redan accepterat denna tankegång i och med lagstiftningen om arbetsdomstolen. En enskild medlem av en kollektivavtalslutande organisation är nämligen icke berättigad att föra talan angående avtalsbrott från motparten, såframt han ej kan visa, att hans organisation undandragit sig att föra talan för honom. De bestämmelser, som sålunda införts för det privata avtalsförhållandet, torde, då nu förhållandet mellan myndigheterna och deras tjänstemän skall regleras, böra medföra, att förhandlingsrätten utsträcker till att gälla jämväl frågor, som uteslutande beröra enskild tjänsteman. Skulle en tjänstemannadomstol komma att inrättas, måste det anses ännu mera självklart, att förhandlingar mellan myndighet och tjänstemannaförening skola kunna äga rum före domstolsbehandlingen även av ärende, som endast berör viss tjänsteman. I likhet med lönenämnden för riksdagens verk är jag också av den bestämda uppfattningen, att det icke finnes skälig anledning befara, att tjänstemannaorganisationerna skola komma att påfordra förhandlingar för att oberättigat förhjälpa en enskild tjänsteman till förmån av det ena eller andra slaget.

De sakkunniga hava i motiveringen anført, att *frågor angående arbetets ledning* icke kunde anses falla under uttrycket allmänna arbetsvillkor och att därför förhandlingar angående sådana spörsmål icke skulle kunna äga rum.

Jag vill med anledning härav anföra, att de sakkunniga, då de ansett sig böra från förhandling utesluta frågor angående arbetets ledning, därmed säkerligen icke avsett, att man ej skulle kunna få förhandla angående innehållet i den för viss tjänst upprättade instruktionen. I dylika instruktioner, som för tjänstemännen äro av det allra största intresse, är åtminstone vid de affärsdrivande verken praktiskt taget arbetets hela organisation reglerad. Med hänsyn härtill lära förhållandena på detta område ej kunna helt jämfästas med vad som tillämpas inom det privata näringslivet. Jag är därför av den uppfattningen, att förhandlingar böra av statstjänstemännen få föras angående upprättande av instruktioner och angående tjänstemännens allmänna åligganden, exempelvis vad det tillkommer en arbetsledare i viss ställning att utföra. Eljest bleve förhandlingsrätten om tjänstemännens allmänna arbetsvillkor skäligen illusorisk. Inom den civila förvaltningen torde däremot något behov av att föra förhandlingar angående frågor av nu nämnd beskaffenhet näppeligen komma att framträda.

Jag vill icke förneka, att fall kunna förekomma, då en myndighet icke lämpligen bör med sina tjänstemän diskutera motiveringen för dispositionerna i fråga om arbetets organisation. Detta kan emellertid framhållas för tjänstemännen redan vid ett förberedande samtal angående upptagandet av förhandlingar eller vid ett skriftligt besvarande av gjord framställning om förhandlingar. Skulle tjänstemännen ändock påfordra förhandlingar i frågan, ligger det inom myndighetens befogenhet att när som helst förklara förhandlingarna avslutade. Även med hänsyn till vad jag nu anført, kan jag icke finna, att några särskilda farhågor behöva hysas för att giva förhandlingsrätten den omfattning, som jag nyss antytt.

I *motionen II: 436* föreslås, att riksdagen skall i sitt yttrande över propositionen uttala, att förhandling ej må avse fråga om viss enskild tjänsteman, såvitt icke spörsmålet gäller tillämpning av mera principiell innebörd.

Förhandlingar med ombud, som av Konungen utses.

I *socialstyrelsen* år 1920 avgivna förslag till lag angående förhandling mellan staten och dess tjänstemän upptogs som en betydelsefull punkt skapandet av en central och permanent förhandlingsnämnd, inför vilken de muntliga förhandlingarna mellan en myndighet och tjänstemännen i allmänhet skulle äga rum.

Bland annat med hänsyn till den efter tidpunkten för framläggandet av socialstyrelsens förslag skedda utvecklingen i fråga om tjänstemännens organisationsförhållanden hava *de sakkunniga* icke funnit skäl föreligga att i sitt förslag upptaga bestämmelser om en central förhandlingsnämnd. De sakkunniga uttala emellertid, att de ansågo starka skäl tala för att en förhandlingsordning icke inskränktes till att blott avse förhandlingar mellan en myndighet eller dess underlydande organ samt representanter för en tjänstemannaförening. Det erfordrades nämligen en form för ett vidareförande av viktigare frågor, beträffande vilka de direkta förhandlingarna mellan myndigheten och tjänstemännen antingen endast varit av förberedande natur eller icke medfört samförstånd mellan parterna. Att skapa en möjlighet till ett dylikt vidareförande torde vara så mycket mera av behovet påkallat, som förhandlingsordningen även skulle omfatta sådana frågor, i vilka beslutanderätten tillkomme Kungl. Maj:t och riksdagen eller Kungl. Maj:t ensam. Därtill komme, att dessa frågor vore de för tjänstemännen viktigaste och troligen komme att bliva de, som i de flesta fall skulle förandlea upptagandet av förhandlingar.

I enlighet härmed föreslå de sakkunniga, att möjlighet skulle öppnas till förhandlingar mellan en tjänstemannaförening och ombud, som i det särskilda fallet av Konungen utses.

Redogörelse för *yttrandena* lämnas å sid. 90—95 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat:

De sakkunnigas förslag att öppna möjlighet till förhandlingar mellan tjänstemannaförening och ombud, som av Konungen för varje särskild fråga utses, anser jag mig böra understödja. Därigenom skapas en form för förhandlingar med tjänstemännen om de stora och centrala frågorna, såsom exempelvis viktigare ändringar i avlösningsreglementena, i vilka frågor det icke torde vara ändamålsenligt att först upptaga förhandlingar med de särskilda myndigheterna. Det är även min uppfattning, att denna form av förhandlingar skall visa sig vara lämplig att använda för närmare utredningar i viktigare frågor, som beröra tjänstemännen. — — — — —

Jag vill särskilt framhålla, att det icke torde vara lämpligt att redan vid förhandlingsordningens införande genom utförliga bestämmelser klavbinda detta förhandlingsförfarande eller närmare föreskriva, i vilka frågor sådana förhandlingar skola kunna föras. Det torde vara lämpligt att Konungen för varje särskilt fall meddelar de erforderliga bestämmelserna. Utvecklingen torde böra avvaktas, innan man kan avgöra, om några allmänna bestämmelser om ifrågasvarande förhandlingar skola kunna utkristalliseras.

Det av mig förordade förslaget innebär, att tjänstemannaförening för att äga förhandlingsrätt gentemot viss myndighet måste tillerkännas sådan rätt av Konungen. Till förekommande av misstag vill jag här nämna, att de erkända organisationerna icke böra anse det vara självfallet, att de på därom gjord framställning skola berättigas att föra förhandlingar med av Konungen utsedda ombud. Fråga om förhandlingar enligt 11 § kommer i det särskilda fallet att prövas med hänsyn till ärendets räckvidd och den sökande föreningens representativitet, oberoende av att densamma erhållit förhandlingsrätt enligt 2 §.

Förhandlingsrätten för den militära personalen.

Enligt *de sakkunnigas förslag* skall den militära personalen principiellt inbegripas under förhandlingsordningen. Även den genom personliga kontrakt anställda personalen av manskaps eller underbefäls grad, de s. k. stamanställda, tillerkännes förhandlingsrätt enligt förslaget. Det betonas, att en förhandlingsordning för den militära personalen givetvis ej skulle få tillämpas vid krigstillfälle, liksom ej heller då allmän mobilisering påbudits.

I betänkandet redogöres för överläggningar, som de sakkunniga fört med representanter för de militära förvaltningsmyndigheterna och tjänstemannaorganisationerna. Det framgår av den lämnade redogörelsen, att såväl myndigheterna som organisationerna ansett, att förhandlingar på det militära området borde föras centralt och att vissa inskränkningar vore erforderliga med hänsyn till de frågor, varom förhandlingar skulle få föras.

För *yttrandena* redogöres å sid. 99—110 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför:

Liksom de sakkunniga och samtliga de hörda militära myndigheterna och tjänstemannaorganisationerna anser jag, att förhandlingsordningen principiellt sett bör utsträckas till att gälla även den militära personalen, däri inbegripet jämväl det fast anställda manskapet. Att med hänsyn till de rent militära förhållandena vissa inskränkningar för personalen vid krigsmakten måste vidtagas i den för statens civila tjänstemän föreslagna förhandlingsrätten, anser även jag vara erforderligt. Jag är emellertid icke beredd att nu framlägga ett utarbetat förslag härom. I stället anser jag det vara lämpligast att låta anstå därmed, intill det visat sig, huruvida riksdagen har något att erinra mot principerna för den föreslagna förhandlingsordningen eller dess tillämpning på det militära området. Därest riksdagen icke anför någon erinran häremot, torde förslag till särbestämmelser för personalen vid krigsmakten böra infordras från de militära myndigheterna. Över avgivet förslag torde de militära tjänstemannaorganisationerna böra beredas tillfälle att yttra sig. Då jag har för avsikt att föreslå, att kungörelsen angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän skall träda i kraft först den 1 januari 1938, torde tillräcklig tid föreligga, för att särbestämmelser för den militära personalen skola kunna fastställas att gälla från samma tidpunkt.

Förhållandet mellan förhandlingsordningen samt lönenämnderna m. fl. institutioner.

I betänkandet lämna *de sakkunniga* en redogörelse för de uppgifter, som tillkomma de särskilda lönenämnderna, nämligen kommunikationsverkens, allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder och lönenämnden för riksdagens verk, samt statens bostadsnämnd, tjänstgöringsnämnderna vid de olika kommunikationsverken och tullverket samt de vid statens järnvägar och postverket införda förordsfullmäktige.

De sakkunniga anföra sammanfattningsvis, att det givna uppdraget avsåge skapandet av en väg för överläggningar mellan myndigheter och tjänstemän. Det torde vara svårt att i förväg på ett exakt sätt kunna säga, vilken inverkan förhandlingsordningen kunde komma att få på de nu berörda nämndernas arbetsuppgifter. Det torde vara lämpligast att låta utvecklingen visa, i vad mån nämnderna kunde få sina arbetsuppgifter förminskade eller förändrade genom förhandlingsordningen. I varje fall föreläge ingen fara för konflikter mellan nämnderna och en förhandlingsordning sådan som de sakkunniga föresloge. Den enda olägenheten torde vara, att i vissa fall en dubbelbehandling kunde tänkas äga rum av lönespörsmål.

För *yttrandena* redogöres å sid. 113 och 114 i propositionen.

Föredragande departementschefen anför bland annat:

Jag delar den av de sakkunniga och samtliga lönenämnder uttalade uppfattningen, att någon nämnvärd förändring av dessa nämnders arbetsuppgifter icke är att förvänta genom införandet av förhandlingsordningen. I varje fall torde det vara klokt att, såsom de sakkunniga och nämnderna föreslagit, avvakta utvecklingen, innan några särskilda åtgärder vidtagas beträffande nämndernas sammansättning eller arbetsuppgifter. Vad jag nu anført gäller enligt mitt förmenande även förhållandet mellan förhandlingsordningen samt statens bostadsnämnd, tjänstgöringsnämnderna och förordsfullmäktige.

I fråga om *formen för den föreslagna lagstiftningen* har *föredragande departementschefen* anført:

Föreliggande förslag avser att i viss mån införa en ny ordning i förhållandet mellan myndigheterna och tjänstemännen. Med hänsyn härtill anser jag det vara självfallet, att riksdagen skall beredas tillfälle att uttala sin uppfattning i frågan.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att de erforderliga bestämmelserna böra utfärdas i administrativ ordning i form av en kungörelse. En sådan ordning har använts vid utfärdandet av samtliga för statens tjänstemän gällande avlöningsbestämmelser, liksom även då det gällde att fastställa de för dem erforderliga arbetstidsreglerande föreskrifterna.

Utskottet. I likhet med föredragande departementschefen finner utskottet skäl tala för att en lagstiftning nu genomföres, som giver statens tjänstemän en laglig rätt att förhandla med vederbörande myndighet. Det förslag, som i så

dant hänseende framlagts i förevarande proposition, synes utskottet väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Såsom föredragande departementschefen uttalat torde erfarenheten snart komma att skapa en tradition rörande tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna. Utskottet vill vidare understryka vad departementschefen och de sakkunniga anfört om att införandet av en lagfästad förhandlingsrätt icke avser att göra någon ändring i den möjlighet till formlösa överläggningar mellan myndigheter och tjänstemän, som för närvarande finnes.

I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet, att förhandlingar skola få föras jämväl i frågor, som uteslutande beröra enskild tjänsteman. Utskottet har följaktligen ej kunnat tillstyrka den i anledning av propositionen väckta motionen. De skäl, departementschefen anfört mot en begränsning av förhandlingsrätten i dylika fall, finner utskottet övertygande. Utskottet är liksom departementschefen av den uppfattningen, att det icke finnes skälig anledning befara, att tjänstemannaorganisationerna skola komma att påfordra förhandlingar för att oberättigat förhjälpa en enskild tjänsteman till förmåner av det ena eller andra slaget. I detta sammanhang må erinras om den rätt att förklara förhandlingar avslutade, då så prövas skäligt, som enligt förslaget tillerkänts myndighet vid skriftliga och ordföranden vid muntliga förhandlingar.

Utskottet delar Kungl. Maj:ts uppfattning, att förhandlingsordningen principiellt bör utsträckas att gälla jämväl för den militära personalen. Såsom departementschefen uttalat torde emellertid vissa särbestämmelser för denna personal bliva erforderliga. Utskottet har intet att erinra mot att Kungl. Maj:t, efter inhämtande av förslag till dylika bestämmelser från de militära myndigheterna och sedan de militära tjänstemannaorganisationerna beretts tillfälle att yttra sig, utfärdar de erforderliga föreskrifterna.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen (sid. 5) har chefen för socialdepartementet i proposition till 1936 års riksdag med förslag till lag om förenings- och förhandlingsrätt uttalat, att frågan om förhandlingsrätt för sådana kommunalanställda, som ej ha strejkrätt, borde upptagas i samband med spørsmålet om förhandlingsrätt för statens tjänstemän. De sakkunniga, som utrett sistnämnda spørsmål, hava icke närmare ingått på frågan om en förhandlingsordning för de kommunala tjänstemännen. Med hänsyn till berörda uttalande i propositionen till 1936 års riksdag och då enligt utskottets uppfattning de kommunala tjänstemännen i likhet med statstjänstemännen böra tillerkännas en lagligen reglerad förhandlingsrätt, förutsätter utskottet, att ifrågavarande spørsmål snarast göres till föremål för utredning. För vissa kategorier av kommunala tjänstemän, exempelvis folkskollärare och andra, vilka anställas av kommunal myndighet men helt eller delvis erhålla sin lön av staten, torde möjligen i viss utsträckning särbestämmelser bliva erforderliga.

De sakkunniga hava uttalat, att det torde kunna förutsättas, att riksdagen till prövning upptar frågan om utfärdande av bestämmelser om förhandlingsordning för sina befattningshavare. De skäl, som kunde anföras för infö-

rande av en förhandlingsrätt för tjänstemännen inom den civila statsförvaltningen, kunde nämligen med samma styrka göras gällande beträffande riksdagens tjänstemän. Även departementschefen har uttalat, att det ankommer på riksdagen att taga ställning till frågan, om förhandlingsrätt skall tillerkännas riksdagens egna befattningshavare.

Utskottet vill i anslutning härtill framhålla, att enligt utskottets mening jämväl tjänstemännen vid riksdagen och riksdagens verk böra bli delaktiga i de förmåner, som en i författning reglerad förhandlingsrätt erbjuder. Några principiella betänkligheter mot införande av en förhandlingsordning för dylika befattningshavare torde knappast kunna anföras. Den utredning härom, som enligt utskottets mening synes påkallad, torde böra verkställas genom fullmäktiges i riksgäldskontorets försorg. Resultatet av utredningsarbetet synes böra föreligga å sådan tid, att eventuella förslag kunna behandlas av nästkommande års riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning av det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän riksdagen ej funnit skäl göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit;

B) att riksdagen måtte uppdraga åt herrar fullmäktige i riksgäldskontoret att låta verkställa utredning rörande införande av förhandlingsrätt för tjänstemän vid riksdagen och riksdagens verk; samt

C) att motionen II: 436 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under A) hemställt.

Stockholm den 11 maj 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson*, *Linder*, *Tamm*¹, *Heiding*², *Hagman*, *Sam Larsson*, *Norman** och *Wistrand*;

från andra kammaren, herrar *Österström**, *Hage*, *Olovson*, *Pettersson* i Hällbacken, *Sandström* i Sollefteå, fru *Nordgren*, herrar *Thorell* och *Nyblom*.

¹ Närvarande endast vid behandlingen av 2—4 §§.

² Ej närvarande vid behandlingen av 14 §.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Österström, Tamm, Heiding, Sam Larsson, Wistrand, Sandström* i Sollefteå och *Thorell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»I likhet — — — närvarande finnes.

På de skäl, som av de sakkunniga anförts, anser utskottet, att förhandlingar i de former, som nu skola föreskrivas, icke böra få föras i fråga om viss enskild tjänsteman, för så vitt icke spörsmålet är av principiell eller eljest allmän betydelse. Liksom hittills skola givetvis — såsom också de sakkunniga förutsätta — efter genomförandet av en lagfästad förhandlingsordning överläggningar i friare former kunna äga rum mellan en myndighet och representanter för tjänstemannorganisationer i frågor, som beröra allenast en enskild tjänsteman. Det saknas emellertid enligt utskottets mening anledning att för sådana frågor anlita den jämförelsevis tunga apparaten med formella handlingar. Å andra sidan kunna dylika förhandlingar om enskilda tjänstemäns befordran, bestraffning, förflyttning m. m. bliva onödigt betungande för vederbörande myndigheter, varjämte de ur principiell synpunkt äro betänkliga, så snart de icke äro av mera allmän betydelse. Utskottet anser för den skull, att till kungörelsens 4 § bör göras ett tillägg av innebörd, att förhandling ej må avse fråga om viss enskild tjänsteman.

Utskottet delar — — — erforderliga föreskrifterna.

Såsom framgår — — — bliva erforderliga.

De sakkunniga — — — egna befattningshavare.

Utskottet vill — — — års riksdag.

På grund — — — under A) hemställt.»
